

Чи можуть вибори зашкодити демократії?

Кажуть, молоді лідери – це рушійна сила демократії, і активне виявлення громадянської позиції під час Помаранчевої революції є доказом того, що Україна – не виняток. Однак і досі, через п'ять років, обіцяні під час Помаранчевої революції реформи не здійснено. Великою мірою це зумовлено відсутністю критичної маси якісно нових лідерів на всій вертикалі влади. Адже навіть найкраща стратегія реформ виявиться марною без сильних лідерів, які просували б і забезпечували її виконання. Стівен Баєрс, член британського парламенту, у Міжнародному центрі перспективних досліджень 23 вересня виступив з промовою “Чи можуть вибори зашкодити демократії?”. Пан Баєрс, колишній міністр праці Великої Британії та теперішній голова Правління Ялтинської європейської стратегії, розповів групі молодих українських лідерів про можливості та підводні камені демократичного процесу і в країнах з усталеною демократією, і в країнах, що розвиваються

У короткостроковій перспективі, сказав пан Баєрс, вибори можуть бути радше шкідливими, аніж корисними для демократії. Він застеріг, що не можна прирівнювати просте проведення виборів до справжньої демократії. Цитуючи вересневу аналітичну записку МЦПД про майбутні президентські вибори в Україні, він сказав, що “демократія – це більше, аніж просто вільні вибори, і розуміння цього приходять до українців – і пересічних, і політичної еліти – нелегко”.

Адже вибори, зосереджені на особистостях, а не ідеях, не можуть запропонувати дискусію, необхідну для того, щоб країна просувалася вперед. Якщо гасла не підтримано цінностями, голосування може без потреби розділити людей і відволікти від важливих рішень. Пан Баєрс висловив жаль, що саме це відбувається зараз в Україні, де політичні партії асоціюються з особистостями, а не принципами, і застеріг, що справжня демократія не може з'явитися, доки в країні не розвинеться сильна, заснована на цінностях багатопартійна система.

У довгостроковій перспективі, звичайно, вибори – це неодмінний складник будь-якої демократичної системи. Без них, зазначив пан Баєрс, лідери не можуть бути підзвітними, і ефективно урядування стає неможливим, оскільки інтереси ключових сегментів населення не враховуються.

Тому вибори – це вкрай важлива, але не єдина умова демократії. Наголошуючи, що різні культури можуть мати однаково правильні визначення демократії – оскільки з формального погляду російська “керована демократія”, можливо, не надто відрізняється від британської, де кандидатів у члени парламенту обирає невелика кількість членів партії, – пан Баєрс сказав, що власне поняття народного суверенітету потребує дотримання чотирьох основних принципів:

1. Всезагальне право голосу.
2. Однакова сила всіх голосів.
3. Рівний доступ усіх кандидатів до засобів масової інформації та інших засобів поширення їхніх ідей.
4. Чесний процес голосування, який можна оскаржити в суді.

Хоча ці умови можуть здаватися самоочевидними, ігнорування бодай однієї з них може паралізувати демократичний процес і спричинити заворушення. Це яскраво продемонструвала Помаранчева революція, поштовхом до якої стала поширена думка про те, що початкові результати виборів було сфальсифіковано.

Продовжуючи цю думку, незалежний експерт Іван Полтавець наголосив, що правила політичної конкуренції в Україні є хибними. Він сказав, що українські політики знають, як виграти вибори, але не знають, як урядувати, і провів

паралель між теперішньою політичною ситуацією в Україні та Веймарською Республікою в Німеччині, де постійна парламентська криза спричинила втому від виборів і привела до влади нацистів, які обіцяли покласти край нестабільності.

Балаш Ярабік з проекту “Пакт Україна” також наголосив важливість ефективного урядування. Він порівняв Україну, яка “має демократію, але не має урядування”, з Білоруссю, яка “має урядування, але не має демократії”, і піддав сумніву загальноприйнятну думку, що перше є кращим, аніж друге. Він також показав, як внаслідок сфокусованості на персоналіях в українській політиці багато хто в державі сприймає ключові постаті за кордоном – а саме президента США Барака Обаму – лише як особистостей, а не рушіїв прогресу чи змін.

Одвічний оптиміст, пан Баєрс підсумував свою промову словами, що хоча демократичний процес в Україні й був повільнішим, аніж багато хто сподівався, країна досі є молодою демократією. “Коли Британія була молодою демократією, ми відрубували людям голови, – сказав він. – Згідно із цими стандартами справи України не такі вже й погані”.

Виступ відбувся під час спільного заходу МЦПД і Британської Ради, на якому було оголошено про початок Програми імені Джона Сміта на 2010 рік. Ця Програма дає змогу майбутнім лідерам з колишнього Радянського Союзу вивчати ефективно урядування, верховенство закону та права людини з британськими експертами. Такі програми надзвичайно важливі для демократизації в Україні, адже навіть найкраща стратегія виявиться марною без сильних лідерів, які пропагували б та виконували її. ■

За додатковою інформацією звертайтеся, будь ласка, до експерта МЦПД з питань безпеки та зовнішньої політики Саші Тесьє-Стол за телефоном (0-44) 484-4400 чи електронною поштою sacha.tessier-stall@icps.kiev.ua.

Чию долю вирішує ірландський референдум?

Один із вирішальних днів у історії Європейського Союзу, 2 жовтня 2009 року, в Україні минув порівняно непомітно, тимчасом як європейські політики навряд чи добре спали напередодні. Упродовж 15 годин близько трьох мільйонів громадян Ірландії мали змогу віддати свій голос за або проти Лісабонської угоди – документа, ратифікація якого не тільки визначальна для долі та структури Європейського Союзу, а й безпосередньо впливає на шанси України щодо наближення до ЄС

Історія свідчить, що країна не мусить бути сильною чи впливовою, щоб протистояти наддержавному об'єднанню. Для цього достатньо того, щоб її громадяни мали чітку громадянську позицію – те, чим ірландці можуть пишатися.

Очевидно, через перебування впродовж багатьох століть під британським керуванням мешканці маленького зеленого острова скептично ставляться до політики прийняття спільних рішень і рівно оберігають свою незалежність. Вони не вперше голосують проти реформи Європейського Союзу: 2001 року громадяни Ірландської Республіки виявили свою незгоду з Ніццьким договором, яку так само ухвалили тільки з другого разу і тільки після запевнень Європейського Союзу не зазіхати на ірландський нейтралітет.

Чому ж 2 жовтня ірландці проголосували за Лісабонську угоду? Адже, як активно проголошують учасники руху проти угоди, її текст не змінено ані на кому. Навряд чи це щира довіра до політиків спровокувала таку зміну настроїв: рейтинг прем'єр-міністра Браяна Коуена та лідера правлячої партії Фіанна Феїл безпрецедентно низький, тимчасом як опозиція пропагує повторний опір. З іншого боку, інформаційна кампанія була достатньо потужною, щоб допомогти визначити або навіть кардинально вплинути на позицію громадян. Отже, причиною голосування "за" було свідоме розуміння переваг договору?

Впливові політики ЄС не раз попереджали про потенційні наслідки негативного результату референдуму – і не тільки для Європейського Союзу, а й для Ірландії. Бажаний ефект підсилила фінансова криза. Наявний рівень безробіття у 12,6% впливає на рішення громадян сильніше, аніж 1,84 євро мінімальної заробітної плати за годину,

якою погрожує антилісабонський рух "The Cói" (зараз вона становить 8,65 євро). Саме інвестиції ЄС колись спричинили в Ірландії стрімке економічне зростання, і перспектива політичної ізоляції не може бути привабливою в теперішніх умовах.

Зрештою, постає питання, чи палкі дебати, брошури, круглі столи та гроші, виділені на проведення референдумів, були варті досягненого результату? Чеський президент Вацлав Клаус зволікає з підписанням угоди так само, як і його польський колега, а отже, ірландський референдум не ставить крапку в питанні прийняття інституційної реформи ЄС.

Лісабонська угода та київські сподівання

Ратифікація Лісабонської угоди на рівні Європейського Союзу буде добрим знаком для України, оскільки вона передбачає наявність інструментів для прийняття нових членів (за Ніццькою угодою Євросоюз може складатися максимум з 28 членів). Окрім цього, угода надає додаткових повноважень Європарламенту, що, імовірно, може збільшити обсяг фінансової допомоги, яку Україна щороку отримує від ЄС. Справа в тому, що відповідальним за статтю видатків на допомогу країнам-партнерам під час розроблення бюджету є Європейський Парламент. Тимчасом як за нинішньою бюджетною процедурою його роль є дорадчою, за Лісабонською угодою йому належить останнє слово щодо ухвалення видатків за його компетенцією. А враховуючи те, що до січня 2012 року у парламенті головуватиме польський депутат Єжі Бузек, який прихильно ставиться до України, ратифікація Лісабонської угоди могла б піти Україні на фінансову користь, принаймні в короткостроковій перспективі. ■

Розширення Енергетичного Співтовариства: що це означає для України?

8 жовтня 2009 року відбудеться міжнародна конференція "Розширення Енергетичного Співтовариства: що це означає для України?" Захід проводять Міжнародний центр перспективних досліджень та Фонд Конрада Аденауера в Україні за підтримки Секретаріату Енергетичного Співтовариства (Відень). Конференція триватиме з 8:30 до 17:00 у конференц-залі Будинку прийомів за адресою: вул. Грушевського, 22.

Це перший публічний захід, що відкриє обговорення вступу України до Міжнародного Енергетичного Співтовариства та збере представників влади та бізнесу, Європейського Союзу та Секретаріату Енергетичного Співтовариства. Учасники обговорять перспективи членства для українського енергетичного сектору в контексті членства та нові інвестиційні можливості і кроки, що мають бути зроблені урядом України. Журналісти запрошуються до участі впродовж всього заходу.

Одразу після конференції відбудеться ексклюзивна прес-конференція за участю Григорія Немирі, Віце-прем'єр-міністра України, та Славчо Нейкова, Директора Секретаріату Енергетичного Співтовариства, яка розпочнеться о 17:00 у конференц-залі Будинку прийомів за адресою: вул. Грушевського, 22.

Акредитація журналістів на прес-конференцію проводитиметься до 15:00 7 жовтня 2009 року за телефоном +38 (044) 484-44-10/01 або електронною поштою anna.karnaukh@icps.kiev.ua, контактна особа Анна Карнаух, менеджер з організації публічних заходів МЦПД.

За додатковою інформацією звертайтеся, будь ласка, до експерта МЦПД з питань європейської інтеграції Катерини Зарембо за телефоном (044) 484-4400 чи електронною поштою kzarembo@icps.kiev.ua.

вісник центру є двотижневою публікацією Міжнародного центру перспективних досліджень, що розповсюджується електронною поштою. Якщо ви хочете бути внесеними до списку розсилання бюлетеня, надішліть інформацію про себе на адресу: marketing@icps.kiev.ua.

Редактор **вісника центру** Ольга Львова (olvova@icps.kiev.ua)
Телефон: (044) 484-4400. Факс: (044) 484-4402
Передрук матеріалів дозволено з відома Центру.

Міжнародний центр перспективних досліджень (МЦПД) – провідний український незалежний аналітичний центр, який був заснований за ініціативи Інституту відкритого суспільства 1994 року. Наша місія – сприяти подальшій демократизації та модернізації України через продуману та поінформовану європеїзацію.

Директор Центру Ольга Шумило.
Адреса: вул. Пимоненка, 13а, Київ, Україна, 04050
Web: <http://www.icps.com.ua/>